

SIBELIUS **KULLERVO**

MINNESOTA ORCHESTRA · YL MALE VOICE CHOIR

LILLI PAASIKIVI · TOMMI HAKALA

OSMO VÄNSKÄ

SIBELIUS, Johan [Jean] Christian Julius (1865–1957)

Kullervo, Op. 7 (1892) *(Breitkopf & Härtel)* 79'29

for soloists, male-voice choir and orchestra (text: *Kalevala*)

1	I. Introduction. <i>Allegro moderato</i>	12'46
2	II. Kullervo's Youth. <i>Grave</i>	19'05
3	III. Kullervo and his Sister. <i>Allegro vivace</i>	25'55
4	IV. Kullervo Goes to War. <i>Alla marcia [Allegro molto] – Vivace – Presto</i>	9'41
5	V. Kullervo's Death. <i>Andante</i>	11'19

Lilli Paasikivi *mezzo-soprano* • **Tommi Hakala** *baritone*

YL Male Voice Choir Pasi Hyökki *chorus-master*

Minnesota Orchestra Erin Keefe *leader*

Osmo Vänskä *conductor*

The *Kalevala*, Finland's national epic in fifty 'runos' ('poems'), was assembled by Elias Lönnrot, a doctor, from Karelian folk originals and published in 1835; a revised edition followed in 1849. It would be difficult to overestimate the impact of this remarkable work on Finnish culture at all levels, especially during the years when Finland, a Grand Duchy of the Russian Empire, found its autonomy under increasing threat – a period that broadly coincided with the early part of Sibelius's active career as a composer. Sibelius himself, originally a Swedish speaker, had studied the *Kalevala* at school, but it was not until his student years in Berlin and Vienna (1889–91) that he fully appreciated its value as a source of inspiration – not least for *Kullervo*, his most ambitious work to date. 'These days all of my moods come straight from the *Kalevala*', he wrote from Vienna to his fiancée Aino Järnefelt on 18th April 1891, quoting the main theme of *Kullervo*'s first movement in the letter. Aino came from an influential Finnish-speaking family that was closely involved in the emergence of the Finnish cultural identity. But Sibelius, a struggling musician with no guaranteed income, was regarded as a somewhat unsuitable match. His letters to her also reveal something of Sibelius's desire to make the right impression: 'I'm now working on a new symphony, totally in the Finnish spirit. Original Finnishness has got under my skin... Furthermore, Finnishness has become something sacred to me.'

Sibelius started work on *Kullervo* in Vienna in the spring of 1891. He continued after his return to Finland that June, making a point of visiting the Karelian runic singer Larin Paraske in Porvoo in order to hear the authentic way of performing such texts. Numerous themes and motifs in *Kullervo* show the influence of runic melody, although such melodies are not quoted directly. The result of his labours was a monumental five-movement score for orchestra, soloists (in the third movement) and male choir (in the third and fifth).

In the *Kalevala*, Kullervo is a tragic and most unfortunate figure. Before he is even born his uncle Untamo attacks his clan, apparently killing everyone except Kullervo's pregnant mother. The young Kullervo desires revenge, but his attempts to frustrate Un-

tamo only result in his being sold as a slave to the smith Ilmarinen. After becoming involved in the death of Ilmarinen's wife, he escapes and is reunited with his parents. Kullervo is sent to pay the taxes; on his way home he meets and seduces a girl who subsequently turns out to be his long-lost sister. He goes to war against his uncle, and he slaughters Untamo's entire tribe. By the time he returns home, however, his family is dead. Wandering in the forest, he chances upon the place where he seduced his sister; consumed by guilt, he throws himself on his sword.

Sibelius was by no means the first creative artist to be inspired by the Kullervo story. For example in music, Filip von Schantz had written his *Kullervo* overture as early as 1860, and Sibelius's future friend and champion Robert Kajanus had composed *Kullervo's Funeral March* in 1880. In the theatre there had been a five-act stage tragedy by Aleksis Kivi (1859). Later, Sibelius's pupil Leevi Madetoja would write a *Kullervo* tone poem in 1913, and in 1988 Aulis Sallinen would devote an entire opera to the story. In pictorial art, the most famous representations of Kullervo are by Axel Gallén (*Kullervo's Curse*, 1899; *Kullervo Goes to War*, 1901). Even the young J. R. R. Tolkien, while an undergraduate at Oxford, drafted *The Story of Kullervo* (1914), which was published as recently as 2015.

The soloists at the première of Sibelius's piece, which took place at the Great Hall of Helsinki University on 28th April 1892, were Emmy Achté and Abraham Ojanperä. The Helsinki orchestra – founded by Robert Kajanus just twelve years previously – numbered only 38 permanent members at that time, and needed to hire extra musicians for such a performance. The male choir, around forty strong, was drawn from the Helsinki Parish Clerk and Organ School's student choir and the University Chorus. *Kullervo* was heard again in full the following day (29th April) and, the day after that, Robert Kajanus included the fourth movement in a popular concert. It is sometimes – misleadingly – claimed that the work was then withdrawn completely by Sibelius. But there were three complete performances in February 1893 and isolated movements were played on several later occasions. Roughly nine months after Sibelius's death, his son-in-law Jussi Jalas conducted the first complete twentieth-century performance with the Helsinki Phil-

harmonic Orchestra. It was not until the 1970s, however, that *Kullervo* started to return to the concert repertoire on a more regular basis, to a large extent thanks to the advocacy of the conductor Paavo Berglund.

In the 1970s *Kullervo* seemed like a bolt from the blue: even then listeners had virtually no first-hand knowledge of the music that Sibelius had written before it. It was generally assumed that he had composed little more than a few worthless chamber pieces. Nowadays only a spectacularly uninformed commentator could overlook the extent and quality of his early works, primarily instrumental and chamber music, including three string quartets, two violin sonatas, a splendid series of piano trios and a piano quintet. Of these works, the Piano Quintet, written in Berlin in 1890 – with its ample proportions, five-movement layout, boldness of expression and occasional nod in the direction of Finnish folk music – clearly indicates the path that Sibelius was to follow in *Kullervo*.

Sibelius adopts two different approaches to the telling of Kullervo's story. In the third and fifth movements, the ones that include voices, he cannot avoid a narrative approach as the choir and soloists deliver the lines from the *Kalevala*, the choir often declaiming the text almost in the manner of a recitation, while the soloists are permitted greater expressive variety. Certain key episodes in these movements – such as Kullervo's actual seduction of his sister – are depicted by the orchestra alone. In the three purely instrumental movements, however, Sibelius adopts a much more abstract approach, aiming to capture the mood of the story rather than to tell it in detail. In this respect he sets a precedent that he would follow in most of his other tone poems over the coming decades: *Kalevala*-based works such as *Lemminkäinen* and *Pohjola's Daughter* as well as those that drew their inspiration from other sources, such as *En saga*, *The Bard* and *Tapiola*.

In order to pave the way for Sibelius's marriage to Aino, *Kullervo* needed to be a spectacular success. And the ground had been well prepared. The frequently quoted newspaper comment by Oskar Merikanto in *Päivälehti*, 'we recognize these [tones] as ours, even if we have never heard them before' was in fact published before the première – on the morning of the concert, Thursday 28th April. And thus, as the musicologist Olli

Heikkinen has observed, ‘it was not the reaction of the audience which made Merikanto write those words but, vice versa, it was the writings of Merikanto... which affected the reaction of the audience’.¹ And this was not the only article of its kind: over the preceding month there had been several other pieces in *Hufvudstadsbladet*, *Nya Pressen*, *Päivälehti* and *Uusi Suometar*, all alerting the audience in no uncertain terms to the work’s character and potential as a focus of nationalist sentiment. Even if these articles sought to manipulate the listeners’ reaction, however, it is hard to argue with their evaluation of *Kullervo* and their recognition that it signalled the beginning of a new era in Finnish music. ‘Earlier attempts to construct a Finnish national musical language failed because the music was not un-German enough’ (Heikkinen). Even if we disregard the national element, *Kullervo* remains an astonishing achievement, audacious and confident with its vigorous rhythms and colourful scoring. Although the title page avoids the term ‘symphony’, calling it instead a symphonic poem, *Kullervo* certainly has the scale and grandeur of a symphony by Bruckner (whom Sibelius had called ‘the greatest living composer’ in a letter to Aino on 21st December 1890). The successful première of *Kullervo* – Sibelius was cheered after every movement, and the reviews after the concert echoed the articles that had appeared in advance – not only set Sibelius’s future in-laws’ minds at rest but also marked his breakthrough as a composer of orchestral music.

© Andrew Barnett 2016

The mezzo-soprano **Lilli Paasikivi** has appeared at a number of distinguished venues, including the Hamburg State Opera, the Frankfurt Opera, Théâtre du Châtelet in Paris, and at the festivals in Salzburg, Aix-en-Provence and Savonlinna. Her roles range from Carmen and Amneris (*Aida*) to Octavian (*Der Rosenkavalier*) and Kundry (*Parsifal*). She was engaged as a soloist at the Finnish National Opera from 1998 to 2013. In concert

¹ Olli Heikkinen, ‘The Preception of Jean Sibelius’s *Kullervo*. The Social Construction of “Finnish Musical Language”’, paper delivered at the Fifth International Sibelius Conference, Oxford 2010.

she appears with eminent orchestras worldwide, and as one of today's leading interpreters of Mahler she has performed with orchestras such as the Los Angeles Philharmonic, New York Philharmonic, London Symphony Orchestra and Berliner Philharmoniker. In August 2013, Lilli Paasikivi took up the post of artistic director of the Finnish National Opera.

The Finnish baritone **Tommi Hakala** won the renowned BBC Singer of the World competition in Cardiff in 2003. A graduate of the Sibelius Academy in Helsinki, he was awarded first prize at the national Merikanto Singing Competition in 2001. He has been an ensemble member of the Nuremberg Opera (1998–2001), Leipzig Opera (2001–04) and Finnish National Opera (2008–13). He has appeared extensively worldwide, including performances at the Staatsoper Dresden, Savonlinna Opera Festival and the Metropolitan Opera, New York. Tommi Hakala has given concerts across Europe and in the USA, working with conductors including Leif Segerstam, Okko Kamu, Esa-Pekka Salonen, Sakari Oramo, Jesús López-Cobos, Sir Simon Rattle and Sir Colin Davis.

The **YL Male Voice Choir**, founded at Helsinki University in 1883, is Finland's oldest Finnish-language choir and one of the most prominent male choirs in the world. Many of Sibelius's most famous works for male choir were commissioned and premièred by YL. The choir is also known as a pioneer of contemporary music. In addition to its wide-ranging *a cappella* repertoire, YL performs works for accompanied male choir with the world's most distinguished orchestras and conductors. YL is conducted by Pasi Hyökki, one of Finland's most renowned choir conductors of our times.

The **Minnesota Orchestra**, founded in 1903 as the Minneapolis Symphony Orchestra, is recognized as one of America's leading symphony orchestras, winning acclaim for its performances at home and in major European music centres. In 2015 it became the first American orchestra to perform in Cuba following a thaw in relations between the two countries, and in 2018 it became the first professional US orchestra ever to tour South

Africa. The Finnish conductor Osmo Vänskä was appointed the orchestra's tenth music director in 2003, joining a long line of celebrated music directors: Eiji Oue, Edo de Waart, Sir Neville Marriner, Stanisław Skrowaczewski, Antal Doráti, Dimitri Mitropoulos, Eugene Ormandy, Henri Verbrugghen and Emil Oberhoffer. The Minnesota Orchestra's radio history began in 1923 with a national broadcast under guest conductor Bruno Walter and continues today with regional and national broadcasts. Historic recordings of the orchestra, which date back to 1924, include releases for RCA Victor, Columbia, Mercury 'Living Presence' and Vox Records. The orchestra's recordings of the Beethoven and Sibelius symphonies with Vänskä have been hailed internationally, with their album featuring Sibelius's First and Fourth Symphonies winning the Grammy Award for Best Orchestral Performance in 2014.

The orchestra has received many awards for adventurous programming, and the ensemble regularly commissions and premières new works as it continues to nourish a strong commitment to contemporary composers. The Minnesota Orchestra makes its home at the acoustically brilliant Orchestra Hall in downtown Minneapolis.

www.minnesotaorchestra.org

Hailed as 'exacting and exuberant' (*The New York Times*), **Osmo Vänskä** is recognized for his compelling interpretations of the standard, contemporary and Nordic repertoires. Music director of the Minnesota Orchestra since 2003, Vänskä has received extraordinary acclaim for his work with many of the world's leading orchestras, including the Chicago Symphony Orchestra, New York Philharmonic, London Philharmonic Orchestra, Berliner Philharmoniker, Czech Philharmonic Orchestra and Yomiuri Nippon Symphony Orchestra. He has also developed regular relationships with the Mostly Mozart Festival (New York) and the BBC Proms. His numerous discs for BIS continue to attract the highest acclaim, as testified by a 2014 Grammy Award for the performance of Sibelius's First and Fourth Symphonies with the Minnesota Orchestra; in 2017 his Minnesota recording of Mahler's Fifth Symphony earned Vänskä his fourth Grammy

nomination with the ensemble. Vänskä studied conducting at the Sibelius Academy in Helsinki and was awarded first prize in the 1982 Besançon International Young Conductor's Competition. During his tenure as principal conductor of the Lahti Symphony Orchestra (from 1988 to 2008), he raised the orchestra's international profile, taking it on successful tours and making recordings. His conducting career has also included substantial commitments to such orchestras as the Tapiola Sinfonietta, Iceland Symphony Orchestra and BBC Scottish Symphony Orchestra and, beginning in 2020, the Seoul Philharmonic Orchestra. Vänskä is the recipient of a Royal Philharmonic Society Award, Musical America's 2005 Conductor of the Year award, and the Arts and Letters award from the Finlandia Foundation.

Lilli Paasikivi

Photo: © Finnish National Opera & Karoliina Bärlund

Tommi Hakala

Photo: © Stefan Leitner-Sidl

Kalevalan, 50 runoa sisältävän Suomen kansalliseepoksen kokosi karjalaisista kansanrunoista lääkäri Elias Lönnrot. Teos julkaistiin vuonna 1835 ja korjattu versio vuonna 1849. Olisi vaikeaa yliarvioida tämän huomattavan teoksen vaikutusta suomalaiseen kulttuuriin kaikilla tasoilla, etenkin niinä vuosina, jolloin osana Venäjän keisarikuntaa oleva Suomi koki autonomisen asemansa olevan lisääntyvässä määrin uhatun – ajanjakso on suurin piirtein sama kuin Sibeliuksen säveltäjäjuran varhainen vaihe. Alun perin ruotsinkielinen Sibelius oli itse opiskellut *Kalevalan* koulussa, mutta vasta opiskeluvuosinaan Berliinissä ja Wienissä (1889–91) hän osasi täysin arvostaa sen arvoa innoituksen lähteenä – ei vähiten *Kullervoon*, hänen siihen asti kunnianhimoisimpaan teokseensa. ”Kaikki minun stämminkini ovat nykyään suoraan Kalevalasta”, hän kirjoitti Wienistä morsiamelleen Aino Järnefeltille 18. huhtikuuta 1891 lainaten kirjeessään *Kullervon* avausosan pääteemaa. Aino tuli vaikutusvaltaisesta suomenkielisestä perheestä, joka oli kiinteästi mukana suomalaisen kulttuuri-identiteetin esiinnousussa. Mutta Sibeliusta, ilman taattuja tuloja pyristelevää muusikkoa, pidettiin Ainolle hieman epäsovivana kumppanina. Sibeliuksen kirjeissä Ainolle paljastuu säveltäjän halu tehdä oikea vaikutelma: ”Työskentelen nyt uuden sinfonian kimpussa, aivan kokonaan suomalaisessa hengessä. Perisuomalaisuus on mennyt minulla veriin... Sitä paitsi suomalaisuus on tullut minulle pyhäksi.”

Sibelius alkoi työstää *Kullervoa* Wienissä keväällä 1891. Hän jatkoi palattuaan Suomeen saman vuoden kesäkuussa ottaen asiakseen vierailla karjalaisen runonlaulaja Larin Paraskeen luona Porvoossa, jotta kuulisi kyseisten tekstien autenttista laulantaa. Lukuisat teemat ja aiheet *Kullervossa* osoittavat vaikutteita muinaissuomalaisista melodioista, vaikkei niitä lainattukaan suoraan. Hänen ponnistelujensa tuloksena oli monumentaalinen viisiosainen teos orkesterille, solisteille (kolmannessa osassa) ja mieskuorolle (kolmannessa ja viidennessä osassa).

Kalevalassa Kullervo on traaginen ja hyvin epäonninen hahmo. Jo ennen kuin hän syntyi, hänen setänsä Untamo hyökkää hänen heimoaan vastaan tappaen ilmeisesti kaikki paitsi Kullervon raskaana olevan äidin. Nuori Kullervo janoaa kosta, mutta hänen

yrityksensä pettää Untamo aiheuttavat vain sen, että hänet itsensä myydään orjaksi seppä Ilmariselle. Sekaannuttuaan Ilmarisen vaimon kuolemaan hän pakenee ja pääsee jälleen vanhempiensa luo. Kullervo laitetaan maksamaan veronsa; kotimatalla hän tapaa ja viettelee tytön, joka osoittautuu myöhemmin hänen kauan kadoksissa olleeksi sisarekseen. Kullervo menee sotaan setänsä vastaan ja teurastaa Untamon koko heimon. Palattuaan kotiinsa hänen perheensä oli kuitenkin jo kuollut. Vaellellen metsässä hän sattuu paikalle, jossa oli vietelty siskonsa; syllisyyden täyttämänä hän heittäytyy miekkaansa.

Sibelius ei ollut millään muotoa ensimmäinen luova taiteilija, joka innostui Kullervon tarinasta. Esimerkiksi Filip von Schantz oli kirjoittanut *Kullervo*-alkusoiton niinkin varhain kuin vuonna 1860, ja Sibeliuksen tuleva ystävä ja esitaistelija Robert Kajanus oli säveltänyt *Kullervon surumarssin* vuonna 1880. Teatterin puolella oli ollut Aleksis Kiven kirjoittama viisinäytöksinen näyttämötragedia (1859). Myöhemmin Sibeliuksen oppilas Leevi Madetoja kirjoittaisi *Kullervo*-sävelrunon vuonna 1913, ja vuonna 1988 Aulis Sallinen tulisi omistamaan kokonaisen oopperan kyseiselle tarinalle. Kuvataiteessa kuuluisimmat tulkinnat Kullervosta teki Axel Gallén (*Kullervon kirous*, 1899; *Kullervon sotaanlähtö*, 1901). Jopa nuori J. R. R. Tolkien luonnosteli opiskelijana teoksen *The Story of Kullervo* (1914), joka julkaistiin niinkin hiljattain kuin vuonna 2015.

Solistit Helsingin yliopiston juhlasalissa 28. huhtikuuta 1892 olleessa kantaesityksessä olivat Emmy Achté ja Abraham Ojanperä. Helsingin orkesterissa – jonka oli perustanut Robert Kajanus vain 12 vuotta aiemmin – oli tuohon aikaan vain 38 vakituista jäsentä, ja sen piti palkata lisää muusikoita tämänkaltaiseen esitykseen. Noin 40-henkinen mieskuoro koottiin Helsingin lukkarit-urkurikoulun opiskelijakuoron ja Yliopiston kuoron laulajista. *Kullervo* kuultiin kokonaisuudessaan taas seuraavana päivänä (29.4.), ja sitä seuraavana päivänä Robert Kajanus sisällytti sen neljännen osan kansankonsertin ohjelmaan. Joskus väitetään – harhaanjohtavasti – että Sibelius veti teoksen tämän jälkeen täysin pois. Helmikuussa 1893 oli kuitenkin vielä kolme täyttä esitystä, ja yksittäisiä osia soitettiin monissa myöhemmissä yhteyksissä. Noin yhdeksän kuukautta Sibeliuksen kuoleman jälkeen säveltäjän vävy, kapellimestari Jussi Jalas teki ensimmäisen 1900-luvulla tapah-

tuneen täyden esityksen teoksesta Helsingin kaupunginorkesterin kanssa. *Kullervo* alkoi palata säännöllisemmin konserttiohjelmistoon kuitenkin vasta 1970-luvun lopulla, mistä on paljolti kiittäminen kapellimestari Paavo Berglundin panosta teoksen puolestapuhujana.

1970-luvulla *Kullervo* vaikutti salamalta kirkkaalla taivaalla: tuon ajan kuulijoilla ei käytännössä ollut ensi käden kokemusta musiikista, jota Sibelius oli kirjoittanut ennen sitä. Yleisesti oletettiin, että hän oli säveltänyt vain muutamia vähäarvoisia kamarimusiikkiteoksia. Nykyään vain huomattavan tietämätön kommentaattori voisi ylenkatsoa määrää ja laatua hänen varhaisessa tuotannossaan, joka sisältää lähinnä soitin- ja kamarimusiikkia, mm. kolme jousikvartettoa, kaksi viulusonaattia, loistavan sarjan pianotrioja ja pianokvinteton. Näistä teoksista Berliinissä vuonna 1890 kirjoitettu pianokvintetto – jossa on muhkeat mittasuhteet, viisiosainen muoto, ilmaisun rohkeutta ja ajoittaisia viittauksia suomalaisen kansanmusiikkiin – ilmaisee selkeästi polun, jota Sibelius seurasi *Kullervossa*.

Sibelius valitsee kaksi eri lähestymistapaa kertoessaan Kullervon tarinan. Lauluääniä sisältävissä kolmannessa ja viidennessä osassa hän ei pysty välttämään kerronnallista lähestymistä, koska kuoro ja solistit esittävät tekstejä *Kalevalasta*, kuoron lausuen tekstiä lähes resitatiivin tapaan, kun taas solisteille sallitaan laajempi ilmaisun kirjo. Näiden osien tietyt avainjaksot – kuten itse tapahtuma, jossa Kullervo viettelee sisarensa – kuvataan pelkällä orkesterilla. Kolmessa puhtaassa orkesteriosassa Sibelius kuitenkin omaksuu huomattavasti abstraktimman lähestymisen pyrkien pikemmin vangitsemaan tunnelman kuin kertoa yksityiskohtaisesti. Tässä mielessä hän luo ennakkotapauksen, jota hän tulisi seuraamaan muissa sävelrunoissaan tulevina vuosikymmeninä: Kalevalaan perustuvat teokset kuten *Lemminkäinen* ja *Pohjolan tytär* sekä muista lähteistä innoituksensa saaneet teokset kuten *Satu*, *Bardi* ja *Tapiola*.

Tasoihtaaakseen tietä Sibeliuksen avioliitolle Ainon kanssa, *Kullervosta* piti tulla valtava menestys. Ja maaperä oli pohjustettu hyvin. Oskar Merikannon usein lainattu kommentti *Päivälehdessä*, ”tuntemme [sävelet] omiksemme, vaikkemme niitä sellaisina ole koskaan kuulleet”, julkaistiin itse asiassa ennen ensiesitystä, konserttipäivän aamuna, torstaina 28.

huhtikuuta. Ja niinpä, kuten musiikkitieteilijä Olli Heikkinen on huomoinut, ”Merikanto ei kirjoittanut tässä yleisön reaktiosta, vaan päinvastoin, Merikannon kirjoitukset vaikuttivat yleisön reaktioon”². Eikä tämä ollut ainoa tämänkaltaisen artikkeli: ensiesitystä edeltävän kuukauden aikana ilmestyi useita muita juttuja *Hufvudstadsbladetissa*, *Nya Pressenissä*, *Päivälehdessä* ja *Uudessa Suomettaressa*, joista kaikki herättelevät yleisöä selkein termein teoksen luonteesta ja mahdollisuudesta kansallistunteen polttopisteenä. Jos vaikka nämä artikkelit koettivatkin muokata kuulijan tuntemuksia, on kuitenkin vaikeaa vastustaa niiden arviota *Kullervosta* ja niiden huomiota, että teos oli merkinä uudesta ajasta suomalaisessa musiikissa. ”Aikaisemmat yritykset rakentaa suomalais-kansallista musiikillista kieltä epäonnistuivat, koska musiikki ei ollut tarpeeksi ei-germaanista.” (Heikkinen) Vaikka jättäisimme huomioimatta kansallisen elementin, *Kullervo* säilyy hämmästyttävänä saavutuksena, pelottomana ja itsevarmana väkevien rytmiensä ja värikkään tekstuurinsa ansiosta. Vaikka otsikkosivu välttää termiä ”sinfonia” kutsuen teosta sen sijaan sinfoniseksi runoksi, *Kullervossa* on eittämättä Brucknerin sinfonian mittakaava ja ylevyys (Sibelius kutsui Bruckneria ”suurimmaksi eläväksi säveltäjäksi” kirjeessään Ainolle 21. joulukuuta 1890). *Kullervon* menestyksekkäs ensiesitys – Sibeliukselle hurrattiin jokaisen osan jälkeen, ja konsertin jälkeen ilmestyneet arvostelut olivat kaikuja etukäteen ilmestyneistä teksteistä – ei pelkästään rauhoittanut säveltäjän tulevan vaimon perhettä vaan merkitsi myös läpimurtoa orkesterimusiikin säveltäjänä.

© Andrew Barnett 2016

Mezzosopraano **Lilli Paasikivi** on esiintynyt lukuisilla arvostetuilla ooppera-areenoilla, kuten Hampurin valtionoopperassa, Frankfurtin oopperassa, Théâtre du Châtelet:ssä Pariisissa, ja festivaaleilla Salzburgissa, Aix-en-Provencessä ja Savonlinnassa. Hänen roolinsa ulottuvat Carmenista ja Amneristista (*Aida*) Octavianiin (*Ruusuritari*) ja Kun-

¹ Heikkinen, Olli 2010: ”The Preception of Jean Sibelius’s *Kullervo*. The Social Construction of ’Finnish Musical Language’”; työpaperi 5. kansainvälisessä Sibelius-konferenssissa Oxfordissa

dryyn (*Parsifal*). Paasikivi oli kiinnitettyä Suomen Kansallisoopperan solistikuntaan vuosina 1998–2013. Konserttilaulajana hän on esiintynyt monien merkittävien orkesterien kanssa ympäri maailman, ja yhtenä aikamme keskeisimpänä Mahler-tulkkina hän on esiintynyt mm. Los Angelesin filharmonikkojen, New Yorkin filharmonikkojen, Lontoon sinfoniaorkesterin ja Berliinin filharmonikkojen solistina. Vuonna 2013 Lilli Paasikivi aloitti työnsä Suomen Kansallisoopperan taiteellisena johtajana.

Baritoni **Tommi Hakala** voitti arvostetun BBC Singer of the World -laulukilpailun Cardiffissa vuonna 2003. Hakala on valmistunut Sibelius-Akatemiasta Helsingistä, ja hän voitti kansallisen Merikanto-laulukilpailun vuonna 2001. Hän on kuulunut Nürnbergin oopperan (1998–2001), Leipzigin oopperan (2001–04) ja Suomen Kansallisoopperan (2008–13) solistikuntiin. Hakala on esiintynyt laajasti ympäri maailman, mm. Dresdenin valtioonopperassa, Savonlinnan Oopperajuhlilla ja Metropolitan-oopperassa New Yorkissa. Tommi Hakala on konsertoinut ympäri Euroopan ja Yhdysvalloissa työskennellen mm. kapellimestarien Leif Segerstam, Okko Kamu, Esa-Pekka Salonen, Sakari Oramo, Jesús López-Cobos, Sir Simon Rattle ja Sir Colin Davis kanssa.

Helsingin yliopiston yhteyteen vuonna 1883 perustettu **Ylioppilaskunnan Laulajat (YL)** on Suomen vanhin suomenkielinen kuoro ja yksi maailman merkittävimmistä mieskuoroista. Monet Jean Sibeliuksen tunnetuimmista mieskuoroteoksista ovat YL:n tilaamia ja kantaesittämiä. Kuoro tunnetaan myös uuden musiikin pioneereinä. Monipuolisen *a cappella* -ohjelmistonsa lisäksi YL esittää säestyksellisiä mieskuoroteoksia maailman eturivin orkesterien ja kapellimestarien kanssa. Ylioppilaskunnan Laulajia johtaa Pasi Hyökki, yksi aikamme tunnetuimmista kuorojohtajista.

Minnesotan orkesteri, joka perustettiin Minneapolisin sinfoniaorkesterin nimellä vuonna 1903, on yksi Amerikan merkittävimmistä sinfoniaorkestereista, jota on ylistetty esityksistään niin kotimaassaan kuin Euroopan merkittävässä musiikkikeskuksissa.

Vuonna 2015 siitä tuli ensimmäinen Kuubassa esiintynyt amerikkalainen orkesteri seurauksena näiden kahden maan suhteiden parantumisesta. Osmo Vänskä aloitti vuonna 2003 orkesterin kymmenentenä musiikillisena johtajana jatkaen näin samassa tehtävässä toimineiden maineikkaiden taiteilijoiden pitkää listaa: Eiji Oue, Edo de Waart, Sir Neville Marriner, Stanisław Skrowaczewski, Antal Doráti, Dimitri Mitropoulos, Eugene Ormandy, Henri Verbrugghen ja Emil Oberhoffer. Minnesotan orkesterin radiohistoria alkoi vuonna 1923 vierailevan kapellimestarin Bruno Walterin johtamalla kansallisella lähetyksellä ja jatkuu nykyään alueellisilla ja kansallisilla lähetyksillä. Orkesterin historialliset, aina vuodesta 1924 tehdyt levytykset sisältävät julkaisuja seuraaville levymerkeille: RCA Victor, Columbia, Mercury ”Living Presence” ja Vox Records. Orkesterin viimeaikaiset levytyssarjat kaikista Beethovenin ja Sibeliuksen sinfoniaista ovat keränneet kiitosta kansainvälisesti. Sibeliuksen ensimmäisen ja neljännen sinfonian sisältänyt levytyks voitti vuonna 2014 Grammy Awardin parhaasta orkesterimusiikin levytyksestä.

Orkesteri on saanut monia palkintoja kiinnostavasta ohjelmistostaan, ja se tekee säännöllisesti sävellystilauksia ja kantaesittää uusia teoksia jatkaen vahvaa sitoutumistaan aikamme säveltäjien musiikin edistämiseksi. Minnesotan orkesterin koti on akustisesti loistava Orchestra Hall Minneapolisin keskustassa.

www.minnesotaorchestra.org

”Vaativaksi ja iloa uhkuvaksi” (*The New York Times*) kutsuttu **Osmo Vänskä** tunnetaan vastustamattomista tulkinnoistaan niin perusohjelmiston, aikamme musiikin kuin pohjoismaisen ohjelmiston parissa. Vuodesta 2003 Minnesotan orkesterin musiikillisena johtajana työskennellyt Vänskä on myös erittäin kysytty vierailija saavuttaen poikkeuksellista kiitosta työstään monissa maailman kärkiorkestereissa, mm. Chicagon sinfoniaorkesterissa, New Yorkin, Lontoon, Berliinin ja Tšekin filharmonisissa orkestereissa ja Yomiuri Nippon -sinfoniaorkesterissa. Hän on myös rakentanut säännöllisen yhteistyön Mostly Mozart Festivalin (New York) ja BBC Proms -festivaalin (Lontoo) kanssa.

Hänen lukuisat levytyksensä BIS-levymerkille saavat edelleen korkeinta kiitosta kuten

todistavat Grammy-palkintoehdokkuudet Beethovenin yhdeksännen sinfonian ja Sibeliuksen toisen ja viidennen sinfonian levytyksistä, kummatkin Minnesotan orkesterin kanssa; vuonna 2014 Minnesotan orkesterin levytys Sibeliuksen ensimmäisestä ja neljännestä sinfoniasta voitti Grammy-palkinnon.

Opiskeltuaan orkesterinjohtoa Sibelius-Akatemiassa Vänskä voitti vuonna 1982 Besançonin kansainvälisen nuorten kapellimestarien kilpailun. Hän nosti Sinfonia Lahden kansainväliseen maineeseen toimiessaan sen ylikapellimestarina vuosina 1988–2008 (päävierailija 1985–88) tehden orkesterin kanssa menestyksekkäitä ulkomaankiertueita ja levytyksiä. Hän on uransa aikana toiminut vakituisena kapellimestarina myös mm. Tapiola Sinfoniettassa, Islannin sinfoniaorkesterissa ja BBC:n skottilaisessa sinfoniaorkesterissa.

Vänskä on saanut Royal Philharmonic Society -palkinnon, *Musical American* Vuoden kapellimestari 2005 -palkinnon ja Finlandia Foundationin Arts and Letters -palkinnon.

Jean Sibelius as a student in Vienna

Das *Kalevala* – das aus 50 „runos“ (Gedichten) bestehende finnische Nationalepos – wurde von dem Arzt Elias Lönnrot aus karelischen Volksüberlieferungen zusammengestellt und im Jahr 1835 veröffentlicht; eine überarbeitete Auflage folgte 1849. Schwerlich lassen sich die Auswirkungen dieses außerordentlichen Werks auf die finnische Kultur auf jedweder Ebene überschätzen, vor allem in jenen Jahren, da Finnland als Großfürstentum des Russischen Reiches seine Autonomie zunehmend bedroht sah – ein Zeitraum, der in etwa mit der Anfangsphase von Sibelius’ aktiver Laufbahn als Komponist zusammenfiel. Sibelius, dessen Muttersprache Schwedisch war, war dem *Kalevala* in der Schule begegnet, aber erst während seiner Studienzeit in Berlin und Wien (1889–91) lernte er seinen großen Wert als Inspirationsquelle schätzen – nicht zuletzt im Fall von *Kullervo*, seinem bis dato ambitioniertesten Werk. „Zurzeit kommen alle meine Stimmungen direkt aus dem *Kalevala*“, schrieb er am 18. April 1891 aus Wien an seine Verlobte Aino Järnefelt und zitierte das Hauptthema des ersten Satzes von *Kullervo*. Aino entstammte einer einflussreichen finnischsprachigen Familie, die das Erstarken der kulturellen Identität Finnlands maßgeblich begleitete. Sibelius hingegen – ein noch erfolgloser Musiker ohne festes Einkommen – galt nicht unbedingt als standesgemäße Partie. Seine Briefe an Aino bekunden denn auch Sibelius’ Absicht, einen angemessenen Eindruck zu erzeugen: „Ich arbeite jetzt an einer neuen Symphonie, ganz im finnischen Geist. Das echt Finnische ist mir unter die Haut gegangen ... Das Finnische ist mir jetzt heilig geworden.“

Sibelius begann mit der Arbeit an *Kullervo* im Frühjahr 1891 in Wien, und setzte sie nach seiner Rückkehr nach Finnland im Juni desselben Jahres fort; großen Wert legte er darauf, den karelischen Runensänger Larin Paraske in Porvoo zu besuchen, um den authentischen Vortrag solcher Texte zu hören. Zahlreiche Themen und Motive in *Kullervo* zeigen den Einfluss von Runenmelodien, wenngleich keine direkten Zitate vorkommen. Das Ergebnis seiner Arbeit war eine monumentale fünfsätzige Partitur für Orchester, Solisten (im dritten Satz) und Männerchor (im dritten und im fünften Satz).

Kullervo ist eine tragische und höchst unglückliche Figur im *Kalevala*. Noch vor

seiner Geburt greift sein Onkel Untamo seinen Stamm an und tötet anscheinend alle Mitglieder außer Kullervos schwangerer Mutter. Den jungen Kullervo düstet es nach Rache, doch seine Versuche, Untamos Pläne zu vereiteln, führen lediglich dazu, dass er als Sklave an den Schmied Ilmarinen verkauft wird. Nachdem seiner Verstrickung in die Geschehnisse um den Tod von Ilmarinens Frau flieht er und findet seine Eltern wieder. Kullervo wird entsandt, die Steuern zu entrichten; auf dem Heimweg trifft und verführt er ein Mädchen, das sich schließlich als seine lange verschollen geglaubte Schwester erweist. Er zieht gegen seinen Onkel Untamo in den Krieg und metzelt dessen gesamten Stamm nieder. Bei seiner Heimkehr aber findet er seine Familie tot. Als er den Wald durchstreift, gelangt er an die Stelle, wo er seine Schwester verführte; von Schuldgefühlen übermannt, stürzt er sich in sein Schwert.

Sibelius war keineswegs der erste Künstler, der sich von Kullervos Geschichte inspirieren ließ. Unter den Komponisten ist etwa Filip von Schantz zu nennen, der bereits 1860 eine *Kullervo*-Ouvertüre vorgelegt hatte; auch Sibelius' späterer Freund und Förderer Robert Kajanus hatte 1880 ein Orchesterwerk mit dem Titel *Kullervos Trauermarsch* komponiert. Auf der Theaterbühne gab es eine fünftaktige Tragödie von Aleksis Kivi (1859). In späteren Jahren, 1913, sollte Sibelius' Schüler Leevi Madetoja eine Symphonische Dichtung mit dem Titel *Kullervo* komponieren (1913); 1988 widmete Aulis Sallinen der Geschichte eine ganze Oper. In der Malerei stammen die berühmtesten Darstellungen von Axel Gallén (*Kullervos Fluch*, 1899; *Kullervo zieht in den Krieg*, 1901). Sogar der junge J. R. R. Tolkien entwarf während seiner Studienzeit in Oxford *Die Geschichte von Kullervo* (1914), die erst 2015 veröffentlicht wurde.

Die Solisten der Uraufführung, die am 28. April 1892 im Festsaal der Universität Helsinki stattfand, waren Emmy Achté und Abraham Ojanperä. Der von Robert Kajanus nur 12 Jahre zuvor gegründete Orchesterverein Helsinki zählte damals lediglich 38 feste Mitglieder und musste für eine solche Aufführung zusätzliche Musiker anheuern. Der rund vierzigköpfige Männerchor setzte sich aus Studenten des Kirchenmusikinstituts Helsinki und des Universitätschors zusammen. Das gesamte Werk wurde am nächsten

Tag (29. April) erneut aufgeführt; tags darauf dirigierte Robert Kajanus den vierten Satz in einem Volkskonzert. Dann, so heißt es verschiedentlich, habe Sibelius das Werk gänzlich zurückgezogen. Doch diese Annahme ist falsch: Im Februar 1893 fanden drei komplette Aufführungen statt, einzelne Sätze wurden bei mehreren späteren Gelegenheiten gespielt. Rund neun Monate nach Sibelius' Tod dirigierte sein Schwiegersohn Jussi Jalas das Helsinki Philharmonic Orchestra bei der ersten Gesamtaufführung im 20. Jahrhundert. Doch erst ab den 1970er Jahren kehrte *Kullervo* nachhaltiger ins Konzertrepertoire zurück, was zu einem großen Teil dem Einsatz des Dirigenten Paavo Berglund zu verdanken ist.

In den 1970ern erschien *Kullervo* wie ein Blitz aus heiterem Himmel: Was Sibelius davor komponiert hatte, war dem Publikum schlechterdings unbekannt. Allgemein nahm man an, er habe wenig mehr als ein paar wertlose Kammermusikstücke komponiert. Heutzutage erwiese sich als erschreckend uninformiert, wer den Umfang und die Qualität seiner frühen Werke außer Betracht ließe – vor allem Instrumental- und Kammermusik, darunter drei Streichquartette, zwei Violinsonaten, eine großartige Serie von Klaviertrios und ein Klavierquintett. Unter diesen Werken lässt das 1890 in Berlin komponierte Klavierquintett mit seinen großen Proportionen, seiner fünfsätzigen Anlage, der kühnen Expressivität und dem gelegentlichen Gruß an die finnische Volksmusik deutlich den Weg erahnen, den Sibelius mit *Kullervo* beschreiten sollte.

Sibelius wählt zwei unterschiedliche Ansätze, um Kullervos Geschichte zu schildern. Im dritten und im fünften Satz – den Sätzen mit Vokalbeteiligung – kann er den narrativen Ansatz nicht umgehen: Chor und Solisten tragen Zeilen aus dem *Kalevala* vor, wobei der Chor fast in der Art einer Rezitation deklamiert, während den Solisten mehr Ausdrucksreichtum eingeräumt ist. Bestimmte Schlüsselepisoden in diesen Sätzen – die Szene, in der Kullervo seine Schwester verführt – werden allein vom Orchester dargestellt. In den drei rein instrumentalen Sätzen jedoch nimmt Sibelius einen wesentlich abstrakteren Standpunkt ein: Hier geht es ihm mehr um die Grundstimmung der Erzählung denn um die Schilderung der Details. In dieser Hinsicht schuf er einen Präze-

denzfall für die meisten seiner in den kommenden Jahrzehnten komponierten Symphonischen Dichtungen – *Kalevala*-Werke wie *Lemminkäinen* und *Pohjolas Tochter*, aber auch Stücke, die ihre Inspiration aus anderen Quellen beziehen, wie *En Saga*, *Der Barde* und *Tapiola*.

Um Sibelius' Ehe mit Aino den Weg zu ebnen, musste *Kullervo* ein spektakulärer Erfolg werden. Der Boden jedenfalls war bereitet: Die vielzitierte Kritik von Oskar Merikanto in der Tageszeitung *Päivälehti* („wir halten diese [Töne] für unsere eigenen, auch wenn wir sie nie zuvor gehört haben“) erschien bereits vor der Uraufführung – am Morgen des Konzerts (Donnerstag, 28. April). Und daher war es, wie der Musikwissenschaftler Olli Heikkinen bemerkt hat, „nicht die Reaktion des Publikums, die Merikanto diese Worte schreiben ließ; im Gegenteil waren es Merikantos Schriften, die die Reaktion des Publikums beeinflussten“.³ Und das war kein Einzelfall: Im Laufe des vorangegangenen Monats waren in *Hufvudstadsbladet*, *Nya Pressen*, *Päivälehti* und *Uusi Suometar* mehrere Artikel erschienen, die das Publikum in aller Deutlichkeit auf den Charakter des Werks und sein Potenzial hinwiesen, ein Brennpunkt des Nationalbewusstseins werden zu können. Auch wenn diese Artikel die Reaktionen des Publikums beeinflussen wollten, so tut dies ihrem Urteil über *Kullervo* und ihrer Einschätzung, dass es den Beginn einer neuen Ära der finnischen Musik signalisiere, schwerlich Abbruch. „Frühere Versuche, eine nationalfinnische Musiksprache zu etablieren, waren fehlgeschlagen, weil die Musik nicht undeutsch genug war“ (Heikkinen). Selbst wenn wir das nationale Element außer Acht lassen, bleibt *Kullervo* eine erstaunliche Leistung – so kühn wie selbstbewusst in der kraftvollen Rhythmik und der farbenreichen Instrumentation. Wenngleich die Titelseite den Begriff „Symphonie“ zugunsten des Begriffs „Ton-dichtung“ vermeidet, hat *Kullervo* sicherlich die Größe und Pracht einer Symphonie von Bruckner (den Sibelius in einem Brief an Aino vom 21. Dezember 1890 „den größten lebenden Komponisten“ nannte). Die erfolgreiche Uraufführung von *Kullervo* – Sibelius

¹ Olli Heikkinen, „The Preception of Jean Sibelius's *Kullervo*. The Social Construction of ‚Finnish Musical Language‘“, Vortrag, gehalten bei der 5. Internationalen Sibelius-Konferenz, Oxford 2010.

konnte nach jedem Satz begeisterten Applaus entgegennehmen, und die Kritiken, die im Anschluss an das Konzert erschienen, waren den zuvor veröffentlichten ebenbürtig – begünstigte nicht nur Sibelius’ Hochzeitspläne, sondern markierte auch seinen Durchbruch als Orchesterkomponist.

© *Andrew Barnett 2016*

Die Mezzosopranistin **Lilli Paasikivi** ist an renommierten Bühnen aufgetreten, u.a. an der Hamburger Staatsoper, der Oper Frankfurt, dem Théâtre du Châtelet in Paris sowie bei den Festspielen in Salzburg, Aix-en-Provence und Savonlinna. Ihre Rollen reichen von Carmen und Amneris (*Aïda*) bis zu Octavian (*Der Rosenkavalier*) und Kundry (*Parsifal*). Von 1998 bis 2013 war sie als Solistin an der Finnischen Nationaloper engagiert. Im Konzertsaal tritt sie weltweit mit bedeutenden Orchestern auf; als eine der führenden Mahler-Interpretinnen unserer Zeit hat sie mit Orchestern wie dem Los Angeles Philharmonic, den New Yorker Philharmonikern, dem London Symphony Orchestra und den Berliner Philharmonikern zusammengearbeitet. Im August 2013 übernahm Lilli Paasikivi die Künstlerische Leitung der Finnischen Nationaloper.

Der Bariton **Tommi Hakala** gewann im Jahr 2003 die renommierte BBC Singer of the World Competition in Cardiff. 2001 war der Absolvent der Sibelius-Akademie in Helsinki beim nationalen Merikanto Gesangswettbewerb mit dem 1. Preis ausgezeichnet worden. Tommi Hakala war Ensemblemitglied der Nürnberger Oper (1998–2001), der Oper Leipzig (2001–04) und der Finnischen Nationaloper (2008–13). Er ist ein weltweit gefragter Sänger, der u.a. an der Staatsoper Dresden, der Metropolitan Opera, New York, und bei den Savonlinna Opernfestspielen gastierte. Konzertengagements haben Tommi Hakala durch ganz Europa und in die USA geführt; dabei hat er mit Dirigenten wie Leif Segerstam, Okko Kamu, Esa-Pekka Salonen, Sakari Oramo, Jesús López-Cobos, Sir Simon Rattle und Sir Colin Davis zusammengearbeitet.

Der **Männerchor YL**, 1883 an der Universität Helsinki gegründet, ist der älteste finnischsprachige Chor Finnlands und einer der bedeutendsten Männerchöre der Welt. Viele von Jean Sibelius' berühmtesten Werken für Männerchor wurden von YL in Auftrag gegeben und uraufgeführt. Der Chor ist für seine Pionierarbeit auf dem Gebiet der zeitgenössischen Musik bekannt. Neben seinem umfangreichen *a cappella*-Repertoire führt YL Werke für begleiteten Männerchor mit den renommiertesten Orchestern und Dirigenten der Welt auf. YL wird von Pasi Hyökki geleitet, einem der renommiertesten Chordirigenten unserer Zeit.

Das **Minnesota Orchestra**, 1903 als Minneapolis Symphony Orchestra gegründet, gilt als eines der führenden amerikanischen Symphonieorchester. Seine Konzerte im Inland wie auch in bedeutenden Musikzentren Europas werden regelmäßig mit großem Beifall aufgenommen. Im Jahr 2015 war es das erste amerikanische Orchester, das nach dem Tauwetter in den Beziehungen zwischen den beiden Ländern in Kuba auftrat; 2018 unternahm es als erstes Berufsorchester der USA eine Südafrika-Tournee. 2003 wurde der finnische Dirigent Osmo Vänskä zum zehnten Musikalischen Leiter des Orchesters ernannt. Zu der langen Reihe seiner berühmten Vorgänger gehören Eiji Oue, Edo de Waart, Sir Neville Marriner, Stanisław Skrowaczewski, Antal Doráti, Dimitri Mitropoulos, Eugene Ormandy, Henri Verbrugghen und Emil Oberhoffer.

Die Rundfunkgeschichte des Minnesota Orchestra begann 1923 mit der landesweiten Übertragung eines Konzerts unter Gastdirigent Bruno Walter, und sie findet heute in regionalen und nationalen Ausstrahlungen ihre Fortsetzung. Zu den historischen Aufnahmen des Orchesters, die bis in das Jahr 1924 zurückreichen, gehören Einspielungen für RCA Victor, Columbia, Mercury „Living Presence“ und Vox Records. Die Beethoven- und Sibelius-Einspielungen des Orchesters unter Osmo Vänskä sind weltweit mit großem Lob bedacht worden; die Aufnahme von Sibelius' Erster und Vierter Symphonie wurde 2014 als „Beste Orchestereinspielung“ mit einem Grammy Award ausgezeichnet.

Für seine experimentierfreudige Programmgestaltung hat das Orchester zahlreiche

Auszeichnungen erhalten. Der Einsatz für zeitgenössische Komponisten ist ihm ein besonderes Anliegen; regelmäßig gibt es neue Werke in Auftrag und stellt Uraufführungen vor. Das Minnesota Orchestra residiert in der akustisch brillanten Orchestra Hall in der Innenstadt von Minneapolis.

www.minnesotaorchestra.org

Osmo Vänskä, von der *New York Times* als „präzise und überschäumend“ gefeiert, wird für seine fesselnden Interpretationen des traditionellen, zeitgenössischen und nordeuropäischen Repertoires geschätzt. Seit 2003 Musikalischer Leiter des Minnesota Orchestra, ist er ein international vielgefragter Gastdirigent, der sich durch seine Arbeit mit führenden Orchestern – Chicago Symphony Orchestra, New York Philharmonic Orchestra, London Philharmonic Orchestra, Berliner Philharmoniker, Tschechische Philharmonie, Yomiuri Nippon Symphony Orchestra u.a. – außerordentliche Anerkennung erworben hat. Regelmäßig ist er beim Mostly Mozart Festival in New York und den BBC Proms zu Gast. Seine zahlreichen Aufnahmen für BIS finden größte Anerkennung: 2014 erhielt er für seine Einspielung der Sibelius-Symphonien Nr. 1 und 4 mit dem Minnesota Orchestra einen Grammy Award; anlässlich ihrer Aufnahme von Mahlers Symphonie Nr. 5 wurden Vänskä und das Ensemble 2017 zum vierten Mal für einen Grammy nominiert.

Vänskä studierte Dirigieren an der Sibelius-Akademie in Helsinki und gewann 1982 den 1. Preis bei der International Young Conductor's Competition in Besançon. Während seiner Amtszeit als Chefdirigent des Lahti Symphony Orchestra (1988 bis 2008) bekräftigte er mit erfolgreichen Tournées und zahlreichen Einspielungen dessen internationale Reputation. Als Dirigent entwickelte er substantielle Beziehungen zu Orchestern wie der Tapiola Sinfonietta, dem Iceland Symphony Orchestra und dem BBC Scottish Symphony Orchestra; 2020 übernahm er die Musikalische Leitung des Seoul Philharmonic Orchestra. Vänskä wurde mit dem Royal Philharmonic Society Award, dem Conductor of the Year Award 2005 von *Musical America* und dem Arts and Letters Award der Finlandia Foundation ausgezeichnet.

Le *Kalevala*, l'épopée nationale de la Finlande en cinquante «runes» (poèmes), fut assemblé par le médecin Elias Lönnrot à partir des originaux populaires caréliens, et publié en 1835 ; une édition révisée suivit en 1849. Il serait difficile de surestimer l'impact de cette œuvre remarquable sur tous les niveaux de la culture finlandaise, surtout pendant les années où la Finlande, un grand-Duché de l'empire russe, vit son autonomie de plus en plus menacée – une période qui coïncide en gros avec la première partie de la carrière de Sibelius en composition. Le suédois étant sa langue maternelle, Sibelius lui-même avait étudié le *Kalevala* à l'école mais ce n'est que dans ses années d'études à Berlin et Vienne (1889–91) qu'il en apprécia entièrement la valeur comme source d'inspiration – surtout pour *Kullervo*, son œuvre la plus importante jusqu'à là. «Ces jours-ci, toutes mes humeurs proviennent directement du *Kalevala*», écrivit-il à sa fiancée Aino Järnefelt le 18 avril 1891, citant le thème principal du premier mouvement de *Kullervo* dans la lettre. Aino venait d'une famille influente de langue finlandaise qui était étroitement engagée dans l'émergence de l'identité culturelle finlandaise. Mais Sibelius, un musicien qui luttait pour gagner sa vie, était considéré comme un prétendant inapte. Les lettres qu'il lui envoyait révèlent aussi quelque chose du désir de Sibelius de faire bonne impression : «Je travaille maintenant sur une nouvelle symphonie, totalement dans l'esprit finlandais. J'ai finalement le caractère finlandais sous la peau... De plus, il est devenu quelque chose de sacré pour moi.»

Sibelius commença le travail sur *Kullervo* à Vienne au printemps de 1891. Il continua après son retour en Finlande au mois de juin, s'assurant de visiter la chanteuse runique carélienne Larin Paraske à Porvoo pour entendre la manière authentique de chanter de tels textes. De nombreux thèmes et motifs dans *Kullervo* montrent l'influence de la mélodie runique, quoique de telles mélodies ne soient pas directement citées. Le résultat de son travail fut une monumentale partition en cinq mouvements pour orchestre, solistes (dans le troisième mouvement) et chœur d'hommes (dans les troisième et cinquième mouvements).

Dans le *Kalevala*, Kullervo est une figure tragique et très infortunée. Déjà avant sa

naissance, son oncle Untamo attaque son clan, tuant apparemment tout le monde sauf la mère enceinte de Kullervo. Le jeune Kullervo désire se vanger mais ses essais de déjouer Untamo échouent et il est finalement vendu comme esclave au forgeron Ilmarinen. Après avoir été impliqué dans la mort de la femme d’Ilmarinen, il s’évade et retrouve ses parents. Kullervo est envoyé payer les impôts ; sur le chemin du retour, il rencontre et séduit une jeune fille qui s’avère ensuite être sa sœur perdue depuis longtemps. Il part en guerre contre son oncle et massacre toute sa tribu. À son retour chez lui cependant, sa famille est morte. Il erre dans la forêt et tombe sur le lieu où il a séduit sa sœur ; consumé par la culpabilité, il se jette sur son épée.

Sibelius n’était vraiment pas le premier artiste à être inspiré par l’histoire de Kullervo. En musique par exemple, Filip von Schantz avait écrit son ouverture *Kullervo* en 1860 déjà, et Robert Kajanus, futur ami et défenseur de Sibelius, avait composé *Marche funèbre de Kullervo* en 1880. Aleksis Kivi avait écrit une tragédie en cinq actes pour le théâtre en 1859. Plus tard, un élève de Sibelius, Leevi Madetoja, écrivait un poème symphonique sur Kullervo en 1913 et en 1988, Aulis Sallinen consacrait un opéra entier à l’histoire. En peinture, les plus célèbres représentations de Kullervo sont d’Axel Gallén (*La Malédiction de Kullervo*, 1899 ; *Kullervo part en guerre*, 1901). Même le jeune J. R. R. Tolkien, encore étudiant universitaire, esquissa *The Story of Kullervo* (1914) qui fut publiée tout récemment, soit en 2015.

La création eut lieu au Grand Hall de l’université d’Helsinki le 28 avril 1892 et les solistes étaient Emmy Achté et Abraham Ojanperä. Fondé par Robert Kajanus juste douze ans auparavant, l’orchestre d’Helsinki ne comptait alors que 38 membres permanents et dut engager des musiciens supplémentaires pour une telle exécution. Le chœur d’hommes d’environ 40 voix provenait du chœur d’étudiants de l’École d’Helsinki des clercs et des organistes de paroisse et du Chœur de l’université. *Kullervo* fut encore entendu au complet le lendemain (29 avril) et, le surlendemain, Robert Kajanus en inclut le quatrième mouvement dans un concert populaire. On a parfois prétendu – injustement – que Sibelius avait complètement retiré l’œuvre. Mais il y eut trois exécutions complètes en février 1893 et des

mouvements séparés furent joués à diverses autres occasions. Environ neuf mois après le décès de Sibelius, son gendre Jussi Jalas dirigea la première exécution complète au 20e siècle avec l'Orchestre philharmonique d'Helsinki. Ce n'est que dans les années 1970 cependant que *Kullervo* commença à revenir au répertoire de concert sur une base régulière, en majeure partie grâce au dévouement du chef d'orchestre Paavo Berglund.

Dans les années 1970, *Kullervo* sembla être un coup de tonnerre dans un ciel bleu : même alors les auditeurs n'avaient pratiquement aucune connaissance de première main de la musique que Sibelius avait écrite avant lui. On présumait généralement qu'il avait composé un peu plus que quelques pièces insignifiantes de musique de chambre. Aujourd'hui, seul un commentateur étonnamment mal informé pourrait fermer les yeux sur l'étendue et la qualité de ses premières œuvres, essentiellement de la musique instrumentale et de chambre, incluant trois quatuors à cordes, deux sonates pour violon, une splendide série de trios pour piano et un quintette pour piano. De ces compositions, le Quintette pour piano, écrit à Berlin en 1890 – avec ses amples proportions, divisions en cinq mouvements, hardiesse d'expression et salut occasionnel du côté de la musique populaire finlandaise – indique clairement la voie que Sibelius devait suivre dans *Kullervo*.

Sibelius adopte deux manières différentes de raconter l'histoire de *Kullervo*. Dans les troisième et cinquième mouvements, ceux qui renferment les voix, il ne peut pas éviter une approche narrative puisque le chœur et les solistes transmettent les lignes du *Kalevala*, le chœur déclamant le texte presque à la manière d'une récitation tandis que les solistes sont autorisés à une plus grande variété d'expression. Certains épisodes clés dans ces mouvements – comme la séduction de la sœur de *Kullervo* par ce dernier – sont décrits par l'orchestre seul. Dans les trois mouvements purement instrumentaux cependant, Sibelius adopte une approche beaucoup plus abstraite, cherchant à capter l'atmosphère de l'histoire plutôt que de la raconter en détail. À cet égard, il crée un précédent qu'il suivra dans la plupart de ses autres poèmes symphoniques les décennies suivantes : les œuvres basées sur le *Kalevala* telles *Lemminkäinen* et *La Fille de Pohjola* ainsi que celles inspirées d'autres sources comme *Une Saga*, *Le Barde* et *Tapiola*.

Afin de faciliter le mariage de Sibelius avec Aino, *Kullervo* devait être un succès retentissant. Et la voie avait été bien préparée. Le commentaire souvent cité d'Oskar Merikanto dans le journal *Päivälehti* « nous reconnaissons ces [accents] comme les nôtres, même si nous ne les avons jamais entendus auparavant » fut en fait publié avant la création – le matin du concert, le jeudi 28 avril. Et ainsi, tel que le fit observer le musicologue Olli Heikkinen, « ce n'est pas la réaction du public qui poussa Merikanto à écrire ces mots mais c'est inversement ce que Merikanto a écrit... qui a affecté la réaction du public. »⁴ Et ce n'était pas le seul article de cette sorte : au cours du moins précédent, plusieurs autres articles écrits dans *Hufvudstadsbladet*, *Nya Pressen*, *Päivälehti* et *Uusi Suometar* avaient annoncé au public dans des termes non dissimulés que le caractère et le potentiel de l'œuvre soulèveraient le sentiment nationaliste. Même si ces écrits cherchaient à manipuler la réaction de l'auditoire, il est cependant difficile de contester la justesse de leur évaluation de *Kullervo* et leur annonce du début d'une nouvelle ère en musique finlandaise. « Les tentatives antérieures de construction d'un langage national finlandais ont échoué parce que la musique n'était pas assez dégermanisée » (Heikkinen). Même en ignorant l'élément national, *Kullervo* reste une réalisation étonnante, audacieuse et confiante avec ses rythmes vigoureux et son orchestration colorée. Bien que la page de titre évite le terme de « symphonie », l'appelant plutôt un poème symphonique, *Kullervo* présente certainement les dimensions et la grandeur d'une symphonie de Bruckner (que Sibelius avait appelé « le plus grand compositeur vivant » dans une lettre à Aino le 21 décembre 1890). Le succès de la création de *Kullervo* – Sibelius fut applaudi après chaque mouvement et les critiques après le concert répétèrent les articles sortis à l'avance – tranquillisa non seulement les esprits de la future belle-famille mais marqua aussi la percée de Sibelius comme compositeur de musique pour orchestre.

© Andrew Barnett 2016

⁴ Olli Heikkinen, « The Preception of Jean Sibelius's *Kullervo*. The Social Construction of « Finnish Musical Language » », essai remis à la 5e Conférence internationale Sibelius à Oxford en 2010.

La mezzo-soprano **Lilli Paasikivi** s'est produite dans des salles distinguées dont l'Opéra national de Hambourg, l'Opéra de Francfort, le Théâtre du Châtelet à Paris ainsi qu'aux festivals de Salzbourg, Aix-en-Provence et Savonlinna. Son répertoire passe de Carmen et Amneris (*Aïda*) à Octavian (*Le Chevalier à la rose*) et Kundry (*Parsifal*). Elle a été engagée comme soliste à l'Opéra national finlandais de 1998 à 2013. Elle chante en concert avec d'éminents orchestres dans le monde entier et, une des principales interprètes de l'heure de Mahler, elle a travaillé avec les orchestres philharmoniques de Los Angeles, New York et Berlin ainsi qu'avec l'Orchestre symphonique de Londres. Lilli Paasikivi occupe depuis août 2013 le poste de directrice artistique de l'Opéra national finlandais.

Le baryton finlandais **Tommi Hakala** gagne le célèbre concours Singer of the World de la BBC à Cardiff en 2003. Diplômé de l'Académie Sibelius à Helsinki, il a gagné le premier prix du concours national de chant Merikanto en 2001. Il a fait partie de l'ensemble de l'Opéra de Nuremberg (1998–2001), de l'Opéra de Leipzig (2001–2004) et de l'Opéra national finlandais (2008–13). Il s'est beaucoup produit sur la scène mondiale, chantant au Staatsoper Dresden, au Festival d'opéra de Savonlinna et à l'Opéra Métropolitain de New York. Tommi Hakala a donné des concerts à travers l'Europe et aux États-Unis, travaillant avec Leif Segerstam, Okko Kamu, Esa-Pekka Salonen, Sakari Oramo, Jesús López-Cobos, Sir Simon Rattle et Sir Colin Davis entre autres.

Fondé à l'université d'Helsinki en 1883, le chœur de voix d'hommes **YL** est le plus ancien chœur de langue finlandaise et l'un des meilleurs chœurs d'hommes au monde. Plusieurs des plus célèbres œuvres pour chœur d'hommes de Sibelius ont été commandées et créées par YL. L'ensemble est aussi connu comme un pionnier en musique contemporaine. En plus de son vaste répertoire *a cappella*, YL exécute des œuvres pour chœur d'hommes accompagné des orchestres et chefs des plus distingués du monde. YL est dirigé par Pasi Hyökki, l'un des chefs chorals les plus réputés de notre temps.

Fondé en 1903 sous le nom d'Orchestre symphonique de Minneapolis, l'**Orchestre du Minnesota** est considéré comme l'un des meilleurs orchestres symphoniques américains et est réputé pour ses concerts tant aux États-Unis que dans les grandes capitales musicales d'Europe. En 2015, il fut le premier orchestre américain à jouer à Cuba suite au dégel des relations entre les deux pays et, en 2018, le tout premier orchestre américain professionnel à réaliser une tournée en Afrique du Sud. Le chef finlandais Osmo Vänskä est devenu le dixième directeur musical de l'orchestre en 2003, s'ajoutant à une lignée de directeurs musicaux célèbres : Eiji Oue, Edo de Waart, Sir Neville Marriner, Stanisław Skrowaczewski, Antal Doráti, Dimitri Mitropoulos, Eugene Ormandy, Henri Verbrugghen et Emil Oberhoffer. L'histoire radiophonique de l'Orchestre du Minnesota a commencé dès 1923 avec une retransmission nationale d'un concert sous la direction du chef invité Bruno Walter et se poursuit aujourd'hui avec des concerts régionaux et nationaux. L'histoire discographique de l'orchestre, qui débuta en 1924, comprend des parutions chez RCA Victor, Columbia, Mercury « Living Presence » et Vox Records. Les enregistrements de l'orchestre des symphonies de Beethoven et de Sibelius avec Vänskä ont été salués sur la scène internationale. Celui consacré aux Première et Quatrième symphonies de Sibelius a remporté le Grammy Award 2014 dans la catégorie « Best Orchestral Performance ».

L'orchestre a reçu plusieurs prix pour ses programmes audacieux et commande régulièrement de nouvelles œuvres dont il assure la création et maintient un intérêt soutenu pour les compositeurs contemporains. L'Orchestre du Minnesota est basé à l'Orchestra Hall à la brillante acoustique au centre-ville de Minneapolis.

www.minnesotaorchestra.org

Qualifié d'« exigeant et exubérant » par le *New York Times*, **Osmo Vänskä** est réputé pour ses interprétations irrésistibles des répertoires courant, contemporain et nordique. Directeur musical de l'Orchestre du Minnesota depuis 2003, Vänskä est demandé internationalement comme chef invité et il a été particulièrement salué pour son travail

avec quelques-uns des meilleurs orchestres du monde dont l'Orchestre symphonique de Chicago, les orchestres philharmoniques de Berlin, New York et Londres, l'Orchestre philharmonique tchèque et l'Orchestre symphonique Yomiuri du Japon. Il se produit également régulièrement dans le cadre du festival Mostly Mozart (New York) et à celui des Proms de la BBC. Ses nombreux enregistrements chez BIS suscitent l'enthousiasme comme le prouve son Grammy reçu pour son enregistrement des Première et Quatrième Symphonies de Sibelius avec l'Orchestre du Minnesota. En 2017, son enregistrement de la Cinquième Symphonie de Mahler avec cet ensemble a valu à Vänskä sa quatrième mise en nomination pour un Grammy Award.

Vänskä a étudié la direction à l'Académie Sibelius à Helsinki et a remporté le premier prix du Concours international de jeunes chefs à Besançon en 1982. Son poste de chef principal de l'Orchestre symphonique de Lahti (de 1988 à 2008) a contribué au profil international de cet orchestre grâce à des tournées couronnées de succès et à de nombreux enregistrements. Sa carrière de chef inclut également des engagements importants avec la Tapiola Sinfonietta, l'Orchestre symphonique d'Islande et l'Orchestre symphonique de la BBC d'Écosse. Depuis 2020, il est également chef de l'Orchestre philharmonique de Séoul. Vänskä a reçu un prix de la Société Philharmonique Royale, le prix Conductor of the Year 2005 du magazine *Musical America*, et le prix des Arts et Lettres de la fondation Finlandia.

Kullervo

III. Kullervo ja hänen sisarensa

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
hivus keltainen, korea,
kengän kauto kaunokainen,
läksi viemähän vetoja,
maaajyviä maksamahan.

Vietyä vetoperänsä,
maaajyväset maksettua
rekehensä reutoaikse,
kohennaikse korjahansa.
Alkoi kulkea kotihin,
matkata omille maille.

Ajoa järyttelevi,
matkoansa mittelevi
noilla Väinön kankahilla,
ammoin raatuilla ahoilla.

Neiti vastahan tulevi,
hivus kulta hiihtelevi
noilla Väinön kankahilla,
ammoin raatuilla ahoilla.

Kullervo, Kalervon poika,
jo tuossa piättelevi;
alkoi neittä haastatella,
haastatella houkutella:

KULLERVO

"Nouse, neito, korjahani,
taaksi maata taljoilleni!" [...]

NEITO I

"Surma sulle korjahasi,
tauti taaksi taljoillesi!"

III. Kullervo and his Sister

CHOIR

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
And with yellow hair the finest,
And with shoes of finest leather,
Went his way to pay the taxes,
And he went to pay the land-dues.

When he now had paid the taxes,
And had also paid the land-dues,
In his sledge he quickly bounded,
And upon the sledge he mounted,
And began to journey homeward,
And to travel to his country.

And he drove, and rattled onward,
And he travelled on his journey,
Traversing the heath of Väinö,
And his clearing made aforetime.

And by chance a maiden met him,
With her yellow hair all flowing,
There upon the heath of Väinö,
On his clearing made aforetime.

Kullervo, Kalervo's offspring,
Checked his sledge upon the instant,
And began a conversation,
And began to talk and wheedle:

KULLERVO

'Come into my sledge, O maiden,
Rest upon the furs within it.' [...]

MAIDEN I

'In thy sledge may Death now enter,
On thy furs be Sickness seated.'

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
iski virkkua vitsalla,
helähytti helmivyöllä.
Virkku juoksi, matka joutui,
tie vieri, reki rasasi. [...]
Neiti vastahan tulevi,
kautokenkä kaaloavi
selvällä meren selällä,
ulapalla aukealla.

Kullervo, Kalervon poika,
hevoista päättelevi,
suutansa sovittelevi,
sanojansa säätelevi:

KULLERVO

"Tule korjahan, korea,
maan valio, matkoihini!" [...]

NEITO I

"Tuoni sulle korjahasi,
Manalainen matkoihiisi!"

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
iski virkkua vitsalla,
helähytti helmivyöllä.
Virkku juoksi, matka joutui,
reki vieri, tie lyheni. [...]

Neiti vastahan tulevi,
tinarinta rioovi
noilla Pohjan kankahilla,
Lapin laajoilla rajoilla.

Kullervo, Kalervon poika,
hevoistansa hillitsevi,
suutansa sovittelevi,
sanojansa säätelevi:

CHOIR

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
With his whip then struck his courser,
With his beaded whip he lashed him.
Sprang the horse upon the journey,
Rocked the sledge, the road was traversed. [...]
And by chance a maiden met him,
Walking on, with shoes of leather,
O'er the lake's extended surface,
And across the open water.

Kullervo, Kalervo's offspring,
Checked his horse upon the instant,
And his mouth at once he opened,
And began to speak as follows:

KULLERVO

'Come into my sledge, O fair one,
Pride of earth, and journey with me.' [...]

MAIDEN II

'In thy sledge may Tuoni seek thee,
Manalainen journey with thee.'

CHOIR

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
With his whip then struck his courser,
With his beaded whip he lashed him.
Sprang the horse upon his journey,
Rocked the sledge, the way was shortened. [...]

And by chance a maiden met him,
Wearing a tin brooch, and singing,
Out upon the heaths of Pohja,
And the borders wide of Lapland.

Kullervo, Kalervo's offspring,
Checked his horse upon the instant,
And his mouth at once he opened,
And began to speak as follows:

KULLERVO

"Käy, neito, rekoseheni,
armas, alle vilttieni,
syömähän omeniani,
puremahan päähkeniä!" [...]

KULLERVON SISAR (NEITO III)

"Sylen, kehno, kelkkahasi,
retkale, rekosehesi!
Vilu on olla viltin alla,
kolkko korjassa eleä."

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
koppoi neion korjahansa,
reualti rekosehensa,
asetteli taljoillensa,
alle viltin vierretteli. [...]

KULLERVON SISAR

"Päästä pois minua tästä,
laske lasta vallallensa
kunnotointa kuulemasta,
pahalaista palvomasta,
tahi potkin pohjan puhki,
levittelen liistehesi,
korjasi pilastehiksi,
rämäksi re'en retukan!"

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
aukaisi rahaisen arkun,
kimahutti kirjakannen,
näytteli hope'itansa,
verkaliuskoja levitti,
kultasuita sukkasia,
voitänsä hopeapäitä.

KULLERVO

'Come into my sledge, O maiden,
Underneath my rug, my dearest,
And you there shall eat my apples,
And shall crack my nuts in comfort.' [...]

KULLERVO'S SISTER (MAIDEN III)

'At your sledge I spit, O villain,
Even at your sledge, O scoundrel!
Underneath your rug is coldness,
And within your sledge is darkness.'

CHOIR

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
Dragged into his sledge the maiden,
And into the sledge he pulled her,
And upon the furs he laid her,
Underneath the rug he pushed her. [...]

KULLERVO'S SISTER

'From the sledge at once release me,
Leave the child in perfect freedom,
That I hear of nothing evil,
Neither foul nor filthy language,
Or upon the ground I'll throw me,
And will break the sledge to splinters,
And will smash your sledge to atoms,
Break the wretched sledge to pieces.'

CHOIR

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
Opened then his hide-bound coffer,
Clanging raised the pictured cover,

And he showed her all his silver,
Out he spread the choicest fabrics,
Stockings too, all gold-embroidered,
Girdles all adorned with silver.

Verat veivät neien mielen,
raha muutti morsiamen,
hopea hukuttelevi,
kulta kuihauttelevi. [...]

KULLERVON SISAR

"Mist' olet sinä sukuisin,
kusta, rohkea, rotuisin?
Lienet suurtaki sukua,
isoa isän aloa." [...]

KULLERVO

"En ole sukua suurta,
enkä suurta enkä pientä,
olen kerran keskimmäistä:
Kalervon katala poika,
tuhma poika tuiretuinen,
lapsi kehjo keiretyinen.
Vaan sano oma sukusi,
oma rohkea rotusi,
jos olet sukua suurta,
isoa isän aloa!" [...]

KULLERVON SISAR

"En ole sukua suurta,
enkä suurta enkä pientä,
olen kerran keskimmäistä:
Kalervon katala tyttö,
tyhjä tyttö tuiretuinen,
lapsi kehjo keiretyinen.

Ennen lasna ollessani
emon ehtoisen eloilla
läksin marjahan metsälle,
alle vaaran vaapukkahan.

Poimin maalta mansikoita,
alta vaaran vaapukoita;
poimin päivän, yön lepäsin.
Poimin päivän, poimin toisen;
päivälläpä kolmannelle
en tiennyt kotihin tietä:

Soon the fabrics turned her dizzy,
To a bride the money changed her,
And the silver it destroyed her,
And the shining gold deluded. [...]

KULLERVO'S SISTER

'Tell me now of your relations,
What the brave race that you spring from,
From a mighty race it seems me,
Offspring of a mighty father.' [...]

KULLERVO

'No, my race is not a great one,
Not a great one, not a small one,
I am just of middle station,
Kalervo's unhappy offspring,
Stupid boy, and very foolish,
Worthless child, and good for nothing.
Tell me now about your people,
And the brave race that you spring from,
Perhaps from a mighty race descended,
Offspring of a mighty father.' [...]

KULLERVO'S SISTER

'No, my race is not a great one,
Not a great one, not a small one,
I am just of middle station,
Kalervo's unhappy daughter,
Stupid girl, and very foolish,
Worthless child, and good for nothing.

'When I was a little infant,
Living with my tender mother,
To the wood I went for berries,
'Neath the mountain sought for raspberries.

On the plains I gathered strawberries,
Undemeath the mountain, raspberries,
Plucked by day, at night I rested,
Plucked for one day and a second,
And upon the third day likewise,
But the pathway home I found not,

tiehyt metsähän veteli,
ura saatteli salolle.

Siinä istuin, jotta itkin.
Itkin päivän, jotta toisen;
päivänpä kolmantena
nousin suurelle mäelle,
korkealle kukkulalle.
Tuossa huusin, hoilaelin.
Salot vastahan saneli,
kankahat kajahtelivat:
'Elä huua, hullu tyttö,
elä, mieletöin, melua!
Ei se kuulu kumminkana,
ei kuulu kotihin huuto.'

Päivän päästä, kolmen, neljän,
viien, kuuen viimeistäki
kohennihin kuolemahan,
heitihin katoamahan.
Enkä kuollut kuitenkana,
en mä kalkinen kaonnut!

Oisin kuollut, kurja raukka,
oisin katkennut, katala,
äsken tuossa toisna vuonna,
kohta kolmanna kesänä
oisin heinäna helynnyt,
kukoistellut kukkapäänä,
maassa marjana hyvänä,
punaisena puolukkana,
nämät kummat kuulematta,
haikeat havaitsematta." [...]

KULLERVO

"Voi poloinen, päiväniä,
voipa, kurja, kummiani,
[voi] kun pi'in sisarueni,
turmelin emoni tuoman!
Voi isoni, voi emoni,

In the woods the pathways led me,
And the footpath to the forest.

'There I stood, and burst out weeping,
Wept for one day, and a second,
And at length upon the third day,
Then I climbed a mighty mountain,
To the peak of all the highest.
On the peak I called and shouted,
And the woods made answer to me,
While the heaths re-echoed likewise:
"Do not call, O girl so senseless,
Shout not, void of understanding!
There is no one who can hear you,
None at home to hear your shouting."

'Then upon the third and fourth days,
Lastly on the fifth and sixth days,
I to take my life attempted,
Tried to hurl me to destruction,
But by no means did I perish,
Nor could I, the wretched, perish.

'Would that I, poor wretch, had perished,
Hapless one, had met destruction,
That the second year thereafter,
Or the third among the summers,
I had shone forth as a grass-blade,
As a lovely flower existed,
On the ground a beauteous berry,
Even as a scarlet cranberry,
Then I had not heard these horrors,
Would not then have known these terrors.' [...]

KULLERVO

'Woe my day, O me unhappy,
Woe to me and all my household,
For indeed my very sister,
I my mother's child have outraged!
Woe my father, woe my mother,

voi on valtavanhempani!
 Minnekä minua loitte,
 kunne kannoitte katalan?
 Parempi olisin ollut
 syntymättä, kasvamatta,
 ilmahan sikeämättä,
 maalle tälle täytymättä.
 Eikä surma suoriin tehnyt,
 tauti oike'in osannut,
 kun ei tappanut minua,
 kaottanut kaksioisnä.”

Kalevala XXXV: 69–286, passim

V. Kullervon kuolema

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
 otti koiransa keralle,
 läksi tietä telkkimähän,
 korpehen kohoamahan,
 Kävi matkoa vähäisen,
 astui tietä pikkaraisen;
 tuli tuolle saarekselle;
 tuolle paikalle tapahtui,
 kuss' oli piian pillannunna,
 turmellut emonsa tuoman.

Siin' itki ihana nurmi,
 aho armahin valitti,
 nuoret heinät hellitteli,
 kuikutti kukat kanervan
 tuota piian pillamusta,
 emon tuoman turmelusta:
 eikä nousnut nuori heinä,
 kasvanut kanervan kukka,
 ylennyt sijalla sillä,
 tuolla paikalla pahalla,
 kuss' oli piian pillannunna,
 emon tuoman turmellunna.

Woe to you, my aged parents,
 To what purpose have you reared me,
 Reared me up to be so wretched!
 Far more happy were my fortune,
 Had I ne'er been born or nurtured,
 Never in the air been strengthened,
 Never in this world had entered.
 Wrongly I by death was treated,
 Nor disease has acted wisely,
 That they did not fall upon me,
 And when two nights old destroy me.'

English translation: William Forsell Kirby (1907)

V. Kullervo's Death

CHOIR

Kullervo, Kalervo's offspring,
 At his side the black dog taking,
 Tracked his path through trees of forest,
 Where the forest rose the thickest.
 But a short way had he wandered,
 But a little way walked onward,
 When he reached the stretch of forest,
 Recognized the spot before him,
 Where he had seduced the maiden,
 And his mother's child dishonoured.

There the tender grass was weeping,
 And the lovely spot lamenting,
 And the young grass was deploring,
 And the flowers of heath were grieving,
 For the ruin of the maiden,
 For the mother's child's destruction.
 Neither was the young grass sprouting,
 Nor the flowers of heath expanding,
 Nor the spot had covered over,
 Where the evil thing had happened,
 Where he had seduced the maiden,
 And his mother's child dishonoured.

Kullervo, Kalervon poika,
tempasi terävän miekan;
katselevi, kääntelevi,
kyselevi, tietelevi.
Kysyi mieltä miekaltansa,
tokko tuon tekisi mieli
syöä syyllistä lihoa,
viallista verta juoa.

Miekka mietti miehen mielen,
arvasi uron pakinan.
Vastasi sanalla tuolla:
"Miks' en söisi mielelläni,
söisi syyllistä lihoa,
viallista verta joisi?
Syön lihoa syyttömäni,
juon verta viattomäni."

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
pään on peltohon sysäsi,
perän painoi kankahasen,
kären käänti rintahansa,
itse iskihe käreille.
Siihen surmansa sukusi,
kuolemansa kohtaeli.

Se oli surma nuoren miehen,
kuolo Kullervo urohon,
loppu ainakin urosta,
kuolema kovaosaista.

Kalevala XXXVI: 297–346

Kullervo, Kalervo's offspring,
Grasped the sharpened sword he carried,
Looked upon the sword and turned it,
And he questioned it and asked it,
And he asked the sword's opinion,
If it was disposed to slay him,
To devour his guilty body,
And his evil blood to swallow.

Understood the sword his meaning,
Understood the hero's question,
And it answered him as follows:
'Wherefore at thy heart's desire,
Should I not thy flesh devour,
And drink up thy blood so evil,
I who guiltless flesh have eaten,
Drank the blood of those who sinned not?'

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
On the ground the haft set firmly,
On the heath the hilt pressed tightly,
Turned the point against his bosom,
And upon the point he threw him,
Thus he found the death he sought for,
Cast himself into destruction.

Even so the young man perished,
Thus died Kullervo the hero,
Thus the hero's life was ended,
Perished thus the hapless hero.

English translation: William Forsell Kirby (1907)

The music on BIS's Hybrid SACDs can be played back in Stereo (CD and SACD) as well as in 5.0 Surround sound (SACD).

Our surround sound recordings aim to reproduce the natural sound in a concert venue as faithfully as possible, using the newest technology. In order to do so, all channels are recorded using the full frequency range, with no separate bass channel added. If your sub-woofer is switched on, however, most systems will also automatically feed the bass signal coming from the other channels into it. In the case of systems with limited bass reproduction, this may be of benefit to your listening experience.

Previously released as part of a two-disc set (BIS-9048) together with *Migrations* by Olli Kortekangas

Recording Data

Recording: at public concerts on 4th, 5th & 6th February 2016 at Orchestra Hall, Minneapolis, USA
Producer: Robert Suff
Sound engineer: Marion Schwebel (Take5 Music Production)
Assistant engineer: Matthias Spitzbarth

Equipment: BIS's recording teams use microphones from Neumann and Schoeps, audio electronics from RME, Lake People and DirectOut, MADI optical cabling technology, monitoring equipment from B&W, STAX and Sennheiser, and Sequoia and Pyramix digital audio workstations.
Original format: 24-bit/96 kHz

Post-production: Editing: Matthias Spitzbarth
Mixing: Marion Schwebel, Robert Suff

Executive producer: Robert Suff

Booklet and Graphic Design

Cover text: © Andrew Barnett 2016

Translations: Teemu Kirjonen (Finnish); Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chené (French)

Front cover: Axel Gallén [Akseli Gallen-Kallela], *Kullervon sotaanlähtö* (*Kullervo Goes to War*), tempera, 1901.
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett (Compact Design)

BIS Records is not responsible for the content or reliability of any external websites whose addresses are published in this booklet.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: +46 8 544 102 30 info@bis.se www.bis.se

BIS-2236 © 2016 & © 2020, BIS Records AB, Sweden.

Osmo Vänskä

Photo: © Courtney Perry

BIS-2236